

'Keskin virajı' aşmanın kolay yolu var elbette!

Türkiye'nin sanayi, turizm ve ihracat merkezi **Bursa**. Ne kadar yatırım yaparsa o kadar daha yatırım çekebilen **yaşil Bursa**. 2018 yılında 4 bin yeni şirketin işbaşı yaptığı her yeni yerimi **Bursa**! Koca kent, geçen yıl iç taleple göreceli büyüdü ama bu yıldan itibaren büyümesini tüketimin ağırlığından kurtarmak istiyor. Ekonomisini daha çok **üretim** ve **ihracata** yaslamaya kararlı **tarihi gelir**, bugünlerde helâlden **her yatırıma** kapılarını ardına kadar açma mücadelesi veriyor.

Bursa, **Ar-Ge** tasarım merkezi sayısını son yıllarda 5 kat artırmış... Geçen yıl **15 milyar dolarlık** ihracat yapmış... **10 milyar dolar** ihracatına karşılık artı **5 milyar dolar** fazlayla dikkat çeken bir ticaret performansı. **26 milyar dolarlık** bir ekonomik büyüklüğe ulaşmış...

Sedat Yılmaz

sedat.yilmaz@yeniakit.com.tr

10 bin 800 kilometre karelik kentteki **binde 8** lik paya sahip sanayi, ülke ekonomisinin **yüzde 45** ini sürükliyor... **Bu kent**, ortaları teknoloji yoğunluğu üretim oranını **yüzde 52** ye yükseltmiş... Yine son 5 yıllık süreçte **40'tan fazla makro projeyi** hayata geçirmiş. Evet, Türkiye'nin gözdesi haline gelen **Bursa Ticaret ve Sanayi Odası** (BT-SC) Başkanı **İbrahim Burak** 'ın ifadesiyle kurallara uyan değil, kuralları belirleyen bir vizyonla şimdi sanayide atılımın ikinci mevsimini yaşıyor... Bu yıl **sanayi 4.0**'da ilk fabrikaların temelleri atılacak ve utuklara yelken açılacak.

Kentin **Teknoloji Organize Sanayi Bölgesi** iç dünyasının yatırımını bekliyor. **Gökmen Uzay Havacılık ve Eğitim Merkezi** açılış için gün sayıyor. Diğer taraftan **Uludağ Yaşam Boyu Eğitim Merkezi** ile Bursa iç dünyasının en prestijli eğitim üssü olmaya hazırlanıyor. Hele hele **Model Fabrika Projesi** verimliliğe vereceği katkıyla ekonominin en önemli referansları arasında girecek. **Yeni otomobil** çalışmalarında da **ön safları** paylaşmak isteyen yine Bursa... Bunlar **mega projeler**.

Yalnız **mega projeler** değil, 2019 yılında **40 yeni fuar organizasyonu** daha Bursa ekonomisine destek verecek. İşte 9 Ocak'taki **JunioS-how** buniardan iki... Fuarı 38 ülkeden 300 yabancı alıcı geliyor. Yine **UR-GE** ve **Ticari Safari Projeleri** kapsamında Türkiye'nin dış ticaret hacmini artırmayı hedefleyen organizasyonlara da bir an olsun ara verilmeyecek.

Yeteri mi? Kesinlikle hayır! Bir önceki yazımda ifade ettim... **Bursa'nın potansiyeli** çok daha yüksek. Hatta **Türkiye'nin potansiyeli** de bulunduğu ekonomik büyüklükten beki 10 kat fazla... Ancak **keskin bir virajla** karşı karşıyayız! **Keskin virajın** adı: iç ve dış **"toplam borç stoku"**... İşte belimizi bükün bu **agir borç yükü**...

Döviz borcu, **altın** ve **Türk Lirası** borcu firmaların nefesini kesiyor. Borç stoklarına göre bankalar da iç rahat değil... Zira reel sektör olmadan finans sektörü, finans sektörü olmadan reel sektör hayatini sürdürmüyor. Bu arada **hâne halkı borcunu** da görmezden gelemez!

Son rakamlara bakalım... **Hazine ve Maliye Bakanlığı** verilerine göre, 30 Eylül 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'nin toplam brüt dış borç stoku, **448,5 milyar dolar**... Borç stokunun milli gelire oranı **yüzde 53,8**. Aynı tarihte, net borç stoku **286,2 milyar dolar** ve stoku milli gelire oranı **yüzde 34,4**. Yine tamamı kamu bankalarından oluşan devletin kısa vadeli borcu **22,5 milyar dolar**... Ağırlıkta bankalar olmak üzere özel sektörün kısa vadeli dış borcu ise **90,3 milyar dolar**.

Tabii sözünüm ettim stok sadece **dış borçla** alakalı... Bir de bunun tahvil, bonosu ve dâhi kredisidi **iç borcu** var. Mesela reel sektörün sadece bankalara olan **1,5 trilyon lira**lık yükümlülüğünden ve hâne halkının **450 milyar lira**ya aşan borcundan kimse bahsetmiyor. Kamu, şirketler ve hâne halkı borcunu topladığımızda Türkiye'nin toplam borç yükü **3,5 trilyon lira**ya geçiyor ki bu rakamı dolara çevirmeye korkuyoruz!

Dolayısıyla yatırım ve üretim yapmaya çalışanlar, **keskin borç virajının** aşılması için acilen bir şeylerin yapılmasını siyasi erkten talep ediyor... Hep bir elden keskin virajı dönabilmenin yollarını arıyorlar.

Mesela, **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan**, Kahramanmaraş TSO'daki konuşmasında ekonominin en azından karasuluktan iyimserliğe doğru yol aldığını fakat parlamenterin öyle kısa vadede gerçekleşmesinin zor olduğuna işaret ediyor ve **"Kamu bankaları dışında bankalar bize kepenkleri kapatmış. Onlar da bizim kepenkleri kapatmamızı dört gözle bekliyor. Kendilerinin yaptığı bir takım hataların sonucu olarak ve bir takım yanlış kredi kullandıklarının bedelini reel sektör üzerinden ödemeye çalışmak tek kelimemiz insafsızlık... Ankara da bunun farkında..."** diyor.

Kamu hariç finans sektörünün reel sektöre **kapılarını kapatmasını** anlamak zor değil. Çünkü onlar da **ciddi borçlu**. Dünyada zaten ilikilde sıkıntı var. Adammın satığı, aldığı mal da para... Banka mal bulamıyor ki, iş çevirebilin!.. Bula da çok **yüksek maliyetlere** katılmak veya katılmamak zorunda.

BTSO Başkanı İbrahim Burak aslında burada **çözümü** sanki **adılıyor** ve diyor ki: **"Reel sektör ve bankalar bu ortamda birbirine destek olmak mecburiyetinde. Karşılıklı suçlamalardan ziyade birbirlerine yaklaşımlar. Çözüm ortak noktada ulaşılabilir. Neticede özel sektörün finansörü bankalar..."**

Ancak ben de diyorum ki: **"Finans sektörü de velli nimetlerinin özel sektör ile hâne halkı olduğunu asla unutmamak..."**

İMALAT PMI, ARALIKTA 44.2'YE GERİLEDİ

Daralma dokuzuncu aya girdi

İmalat sanayi satın alma yöneticisi endeksi (PMI) Aralık'ta 44.2'ye gerileyerek sektördeki daralmanın dokuzuncu aya girdiğine işaret etti. İmalat sektöründe devam eden zorlu faaliyet koşulları üretim ve yeni siparişlerdeki daralmanın bir önceki aya kıyasla daha hafif de olsa devam etmesine yol açtı.

IHS Markit tarafından **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** için hazırlanan imalat PMI, Ekim'de 44.3 değerini aldıktan sonra Kasım'da 44.7'ye yükselmişti. Endekste 50'nin üzeri seviyeler büyümeye, altı daralmaya işaret ediyor. Döviz kurunun görece istikrarlı seyri, girdi maliyet artışlarının daha da hız kaybetmesini sağladı. Girdi fi-

yatlarındaki artış hızı, Eylül'de rekor kırıldıktan sonra art arda üçüncü defa geriledi ve Eylül 2016'dan bu yana en düşük düzeyde gerçekleşti.

Maliyet fiyat artışlarındaki gerileme, imalatçıların talebi canlandırmak için müşterilerine indirim yapmasına olanak sağladı. Bunun yansıması olarak nihai ürün fiyatları yaklaşık son altı buçuk yılda ilk kez geriledi. Üretim alt endeksi Kasım ayındaki 42.2 seviyesinden 42.6'ya yükselerek daralmanın art arda üçüncü defa ivme kaybettiğini gösterdi. Ancak üretimdeki daralma sekizinci aya girdi. Yeni siparişler alt endeksi 39.7'den 40.1'e yükseldi. Yeni siparişlerdeki daralma ise dokuzuncu ayı-

na girdi. Talebe yönelik bazı toparlanma işaretlerinin yansıması olarak, yeni siparişler son dört ayın en hafif daralmasını kaydetti. Yeni ihracat siparişleri alt endeksi ise 47.2'den 48.6'ya yükseldi.

Ayrıca girdi almındaki eğilime paralel olarak girdi stokları Aralık'ta gerilemeye devam etti. Tedarikçilerin ortalama teslimat süreleri Aralık ayında da uzadı. Bazı katılımcılar bu durumun ödemelere ilişkin problemler ve zorlu piyasa koşullarından kaynaklandığını belirtti. İmalat PMI istihdam, üretim, yeni siparişler, girdi stokları ve tedarikçilerin teslim süreleri alt endekslerinin ağırlıklandırılması yöntemiyle hesaplanıyor.

Türkiye’de imalat PMI Eylül’de 42.7’ye geriledi

İstanbul Sanayi Odası İstanbul İmalat PMI da Eylül’de 43,5 düzeyine gerileyerek İstanbul imalatçılarının faaliyet koşullarının üst üste ikinci ay olacak şekilde yavaşladığını gösterdi.

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat sanayi performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye ve İstanbul İmalat PMI - Satın Alma Yöneticileri Endeksi anketlerinin Eylül 2018 dönemi sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50,0’nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına

göre, ağustos ayında 46,4 olarak ölçülen PMI Eylül ayında 42,7’ye geriledi. Mevcut zorlu faaliyet koşulları endeksteki son durumda etkili oldu ve hem üretim hem de yeni siparişler Eylül ayında da yavaşlamaya devam etti. Yeni ihracat siparişleri son üç ayda ilk kez olacak şekilde hız kaybetti.

Ancak Türk lirasındaki zayıflamanın ihracatı bir miktar desteklemesiyle birlikte yeni ihracat siparişlerindeki yavaşlama toplam siparişlerdekine kıyasla çok daha düşük düzeyde gerçekleşti. Zorlu piyasa koşullarının yansıması olarak belirgin şekilde yavaşlayan yeni siparişler sektörün faaliyet koşullarındaki bozulmada belirleyici oldu. İki aylık büyüme trendinin ardından yeni ihracat siparişleri de eylülde geriledi. Diğer yandan Türk lirasındaki değer kaybının ihracatı kısmen desteklemesi sayesinde yurt dışından alınan yeni işlerdeki yavaşlama hızı toplam yeni siparişlerdekine kıyasla çok daha hafif düzeyde kaydedildi.